

Olov

Svedelid

EN MAN

I Huset

Olov
Svedelid

**EN MAN
I Huset**

 SAGA
EGMONT

Olov Svedelid

En man i huset

SAGA Egmont

En man i huset

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1978, 2020 Olov Svedelid och SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788726411607

1. E-boksutgåva, 2020

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Det kunde ha blivit en lyckad fest.

Men Maria hade redan från början haft på känn att Lotta skulle förstöra den. Hon hade för vana att förvandla fester till pinsamma tillställningar. "Snälla Lotta", bad Maria inom sig, "försök att visa en annan sida än din värsta i kväll."

Hon hade ansträngt sig för att dottern skulle få det trevligt. Hon hade placerat henne bredvid Daniel, och hans fru Elise brukade säga att han kunde hålla humöret uppe på en mumie. Han kunde alla de nya skämten och han skrattade så gott att man bara hade att instämma. Maria hade gärna själv haft Daniel som kavaljer men offrade honom åt dottern.

Det var lönlöst. Helt lönlöst. När det gällde fester verkade Lotta bara ha en enda sida — den värsta. Det var som om hon inte kunde tåla att andra hade roligt, tänkte Maria, samtidigt som hon log mot Erland, en av hennes äldsta vänner.

Lotta hade inte deltagit i förberedelserna — det gjorde hon aldrig — och när gästerna anlant seglade hon ut från sitt rum, klädd i skrynklig vardagsklänning och utan att ha sminkat sig det minsta eller ens ha kammat sig.

Hon hälsade snäsigt på gästerna och ryckte till sig handen efter hälsningen som om beröringen bränt henne. Som husets dotter borde hon ha sagt välkommen, men det var ett ord som tycktes vara omöjligt att få över hennes läppar.

Segla var förresten fel ord, tänkte Maria. Lotta seglade aldrig. Hon stötte sig fram med käppen och var noga med att visa den så mycket som möjligt. Den var hennes vapen för att ge ursäkt åt sitt dåliga sätt. Hon stötte käppen hårt i golvet för varje steg som för att hugga sönder förtroligheten hos människor som kände varandra väl.

Maria hämtade brickan med drinkar i köket och bjöd runt. Man tog det man ville ha och smuttade uppskattande

på drinken. Lotta skakade demonstrativt på huvudet.

— Sprit! utbrast hon föraktfullt med sin höga, nasala röst. Alltid ska det vara sprit med när du har tillställning.

— Ta ett glas juice då, lilla du, sa Maria.

— Tror du att jag är en barnunge!

Ja, tänkte Maria, jag tror att du är en barnunge. Nitton är du, men en barnunge i alla fall. En hopplös, elak barnunge, som tycks sätta en ära i att förgifta mitt liv. Om du någon enda gång kunde göra mig glad, men aldrig.

— Ska vi sätta oss då, uppmanade Maria.

Hon talade om placeringen, det var de intima vännerna och då behövdes inga placeringskort. Lotta stod med hakan utskjuten och tycktes anstränga sig att se ful ut. Hon tog plats på golvet och de andra fick gå runt henne för att komma till sina platser.

— Du Erland vid mig, ja ja du slipper hålla tal, jag lovar, och du Pia vid Lennart och så Janne vid Elise och så kanske du Daniel vill ta Lotta under dina vingars breda skugga...

Lotta såg på sin kavaljer och underläppen var krökt till en grimas.

— Du behöver inte sitta bredvid mig om du inte vill. Jag kan sitta på kortändan.

Daniel log sitt soligaste leende och tog hennes hand.

— Du pratar, Lotta. Det ska bli ett stort nöje.

— Det säger du bara. Du gillar inte mig.

— Jodå, nu sätter vi oss och ser vad Maria har trollat fram för gott i grytorna.

Motvilligt satte sig Lotta vid sidan av Daniel, men hennes spända axlar och den strama huden under hakan visade att hon var beredd att visa sig stingslig så fort hon fick tillfälle.

Maria såg att hon ställt sin käpp mellan knäna så att handtaget lutade över bordet. Varför hade hon inte kunnat ställa käppen vid väggen? Varför måste hon demonstrera den? Men så var hon nu en gång. Alltid tjurig.

Hur skulle det bli när hon måste tala om det för henne? Maria suckade och hörde i andanom dotterns skrikande förebråelser. Det var ett eldprov hon måste igenom. Inte för att Maria var rädd för sin dotter, men hon visste hur envetet besvärlig hon kunde vara.

Lax och moselvin till förrätt. Man skålade, åt och drack och stämningen var god. Maria visste att den här sammanställningen av gäster var perfekt, och när hon varit borta hos dem hade det verkligen varit Fest. Det borde vara det nu också. Om inte Lotta...

Lotta åt sin lax med snabba rörelser och hon hade vänt upp och ner på vinglasen för att riktigt visa, att hon sannerligen inte ville ha något så vidrigt som vin. Daniel skålade i alla fall med henne och hon tittade upp och nickade kort och återgick sedan till laxen.

— I går kom det in en typ i affären..., började Lennart en historia från sitt arbete.

Han var en mycket god berättare och visste att dra ut på poängerna. Alla skrattade och stämningen steg ytterligare. Lotta blinkade med de små bruna ögonen som låg djupt inne i sina hålor, och hon verkade ogilla ljuden av glädje.

— Var det gott, Lotta? frågade modern.

Hon ångrade genast frågan. Att hon inte kunde hålla mun! Varför störa dottern, nu när hon i alla fall satt tyst. Lotta såg ut att ha fått en stickreplik.

— Hur så?

— Jag bara frågade, lilla vän.

— Brukar jag klaga på maten?

— Nej nej, men...

— Jag äter upp vad jag får.

— Det är bra, Lotta.

— Om det inte passar kan jag laga min egen mat. Säg till bara. Jag kan nog stå i ett kök fast jag har en vissnad fot.

Maria valde att vända sig till sin kavaljer och ignorera Lottas ord. Men stämningen hade dalat till katastrofläge och orden trögade sig fram. Det var inte så ofta gästerna träffade Lotta och Maria insåg hur pinsamt de tyckte att det var.

— Jaha, har alla rent på tallrikarna? Då är vi väl klara för varmrätten då. Hör du Erland, vill du vara snäll och servera rödvinet. Vi får använda samma glas.

Jag måste anstränga mig, tänkte hon febrilt, de är mina vänner och de får inte gå och tycka att de haft det förfärligt. Om hon ändå kunde få Lotta att gå in till sig. Gå utan ett ord. Maria ville inte se sin dotter i det ögonblicket och skämdes inte för det. Om det var någon som skulle skämmas var det Lotta. Maria hade inte fostrat en dotter som var en enda knuta av bitterhet. Hon hade fostrat sig själv till det.

Hon skyndade efter varmrätten och pratade och log och skämtade och skålade och steg för steg höjdes stämningen igen. Man undvek att se på Lotta som skar i köttet med sammanbiten min. Daniel vände sig mot henne för att uppfylla sin plikt som kavaljer. Maria försökte fånga honom med blicken för att han skulle låta bli, men han såg henne inte.

— Nå, vad pysslar du med annars då? frågade han lätt.

Lottas kropp blev styv och stel. Nej, tänkte Maria, nej...

— Vad menar du? frågade hon grötigt.

Daniel förstod inte varför frågan skulle kunna vara särskilt eldfängd och upprepade den med sitt välvilliga leende på läpparna. Lite köttsaft rann ner från Lottas mungipa, men hon brydde sig inte om att torka bort det. Hennes händer darrade.

— Vad tror du att en invalid som jag pysslar med? frågade hon och hennes röst var hög och skärande.

Samtalen tystnade vid bordet. Maria stirrade ner i tallriken och hennes kinder blev glödröda. Förbannade Lotta, förbannade dotter, förbannade unge...

— Tja, sa Daniel, det var inte så jag menade. Om du läser nåt eller lyssnar på nån fin musik eller så.

Lotta skrattade, håndrypande utandningar.

— Jag ska tala om för dig vad jag brukar göra. Jo, jag sätter mig på en stol och sen tar jag av mig min klumpsko och sen så sitter jag och tittar på min fot som knappast finns.

Hon stirrade vilt omkring sig. Ingen såg åt hennes håll, ögonen sökte sig till neutrala områden.

— Vill du se min fot? skrek Lotta till Daniel. Ska jag ta av mig skon och visa dig?

— Lotta! sa Maria och hennes röst var ännu under kontroll.

Det blev en lång lång tystnad. Gafflar och knivar låg i kors på tallrikarna och maten svalnade. Maria slickade sina torra läppar. Detta var dödsstöten åt middagen. Lotta satt i spänd stelhet och väntade på explosionen.

— Förbannat gott kött! utropade Erland. Precis som det ska vara. Hör du Maria, hur många minuter steker du egentligen och vad använder du för kryddor? Hemma får vi inte alls den här fina smaken...

Maria kunde ha gråtit. Gamle bussige Erland! Hon beskrev receptet, andra deltog med sina erfarenheter, man hällde upp mer rödvin och sakta sakta sjönk Lotta ner i medveten glömska. Daniel sa ingenting mer till henne utan ägnade sig åt bordsdamen på sin andra sida.

Det omöjliga tycktes ske. Middagen kanske kunde räddas. Alla verkade vilja göra sitt för att komma ur förstämningen, man skämtade och även om det lät en smula hektiskt så markerade man att man kommit för att ha trevligt och trevligt skulle man ha.

Lotta satt med båda händerna i kors över käppkryckan. Stel, innesluten i sig själv, några hårtestar hängde i ovårdade slingor över ena kinden. Hon lyssnade, men lyssnade ändå inte. Ingen brydde sig om henne därför att man ville suddas ut hennes närvaro vid bordet.

Jag undrar om jag ska tala om det för henne i kväll, funderade Maria. Lika bra kanske när hon ändå är så uppskärnad. Det kan inte bli värre i alla fall. När gästerna har gått ska hon få veta det. Å vad hon kommer att skrika och bråka! Men det struntar jag i, det är mitt liv.

Hon hade missat inledningen till en av Daniels historier, men hon såg på de andras förväntansfulla smil att den artade sig att bli en av hans pärlor. Han berättade med inlevelse och han kunde härma dialekter och uttryck och han drog också ut på delpoängerna och inhöstade en massa skratt på vägen till slutpoängen.

— ... och tack, sa bonden, men nattskjortan var faktiskt min!

Maria gapskrattade. Så dråpligt! Hon saluterade Daniel med rödvinsglaset och de drack. Så gjorde hon sitt andra misstag och hon kunde inte förstå varför, kanske för att till och med Lotta måste tycka att historien var bra och hon ville trots allt försöka dra in henne i gemenskapen.

— Nå Lotta, har du inte en kul kavaljer?

Lotta rusade upp från stolen. Hon svajade lite innan hon tog stöd med käppen. De andra tittade förvånat på henne. Hon var röd i ansiktet och blicken sprutade etter.

— Visst! Jättekul! Tror du inte att jag begriper piken? Hans gamla historia handlade om en som inte var som andra. Precis som jag. Jag är också onormal. Invalid. Det var mig hans jättekul historia handlade om. Det var mig han menade med sitt urlöjligen skämt!

— Jag menade inte dig, sa Daniel och han lät trött.

— Det gjorde du visst! Jag är inte dum fast jag har svårt att gå.

Ny lång hemsk tystnad. Maria kände sig tom, urkramad. Det var det det. Den middagen. Den festen. Den som höll på att räddas. Nu var det för sent. Alldeles för sent. Skammen över Lotta drabbade henne mest. En mor drabbas när dottern bär sig illa åt.

Lennart torkade omsorgsfullt munnen med linnenervetten. Han såg stramt på Lotta och hans röst var kall. Inte för inte skötte han reklamationer för en varuhuskedja.

— Du är barnslig och omogen, Lotta, sa han. Och du har inget folkvett.

— Tror du inte att jag förstår...

— Det är inte mycket som du förstår. Men en sak får du lära dig att förstå. Vi är gäster i din mors hem. Jag vet att du har en missbildad fot. Men om man har gäster hemma får man hålla tyst om sitt lyte även om man skulle bli buren till bordet i en låda och man saknade både armar och ben.

Lotta andades väsende. Maria ville inte se på henne. Hon kramade händerna så att de blev svettiga. Om den här kvällen ändå var över. Om hon slapp se sina förolämpade gäster. Det var sista gången hon skulle bjuda hem dem.

— Ni är äckliga. Äckliga!

Lotta hasade sig runt bordet och bankade med den svarta käppen i golvet. I dörröppningen stannade hon och ögnade in bordet. Maria trodde en sekund att hon skulle kasta käppen mot dem, men hon nöjde sig med att vråla:

— Ni är så jävla friska allihop! Må fan ta er friskhet. Jag ska tala om för er...

Rösten skar sig och hon öppnade och slöt munnen några gånger som en luftsugande fisk. Så vände hon tvärt och linkade bort mot sitt rum i andra änden av korridoren, gick in, smällde igen dörren efter sig och några sekunder

därefter dränktes rummen i Mahler, stereon var påsatt på det högsta. Erland reste sig och drog för skjutdörrarna till matrummet, men det dämpade inte musiken nämnvärt.

— Jag är ledsen, mumlade Maria. Jag är verkligen ledsen att det blev så här.

— Det är inte ditt fel, muttrade Daniel. Hon är som hon är, den där jäntan.

— Det är dags att kila hem tror jag, menade Lennart. Det är en dag i morgon också.

— Ni får inte gå utan kaffe, utbrast Maria. Vänta nu, det är snart klart, sitt ner bara, eller gå in i vardagsrummet, jag kommer på minuten.

De stannade håglöst och Maria sprang ut i köket och satte på bryggaren. Hon hade tårar i ögonen av skam. Hennes fest hade blivit ett fiasko. Daniel kom ut och hjälpte henne med koppar och glas.

— Är Lotta alltid likadan? frågade han.

— Mer eller mindre. Hon har det svårt, stackars flicka.

— Det må vara men... har du talat med nån läkare?

— För hennes fot menar du? Den går inte att göra något åt.

— Jag menar inte foten.

Han tvekade lite.

— Hennes själstillstånd. Psyke om du så vill.

Maria strök sig över pannan. Samtalet var pinsamt, men hon förstod att Daniel menade väl. Han var hennes vän och vänner menar väl även när det är svårt att säga vad man egentligen tycker.

— Ställ glaset på den runda brickan är du snäll. Läkare... Ja, det var några år sen faktiskt. Han sa, att allt tog sin tid, men att Lotta nog skulle komma i jämvikt igen. Det är bara att vänta.

Den där läkaren hade varit en idiot, tänkte Maria. En stor, uppblåst fjant. Han hade pratat med så viktig min och

rört sig med termer för att imponera och hon hade inte trott ett ord av vad han sagt.

— Du har det inte lätt, sa Daniel impulsivt och tog hennes arm.

Hon log mot honom. Bussige Daniel!

— Allt går, svarade hon och gjorde tonen lätt. Det ordnar sig säkert med tiden. Lotta... mognar nog. Tack, för att du bryr dig om hur jag har det. Du är rar.

Daniel såg en smula förlägen ut, men samtidigt belåten.

— Vi ska hålla ihop, vi i det gamla goda gänget. OK, nu tar jag brickan så tar du kaffet.

Trots likör och konjak till kaffet ville inte samtalet ta fart. Stämningen var bortblåst. Alla sneglade mot klockan och Pia kunde inte dölja en gäspning. Man är aldrig så trött som då man har tråkigt. Från Lottas rum strömmade klassisk musik på högsta volymen och det var svårt att höra de få yttranden som fälldes. Till slut reste sig Lennart beslutsamt.

— Tack, Maria. Du vet vad jag tycker.

— Vill du inte ha en konjak till? Kan du inte...

— Nu måste vi gå. Ett råd bara. Tala ut med din dotter. Du inser säkert vad jag menar.

Lennart talade alltid ur skägget, han dolde inte känslor och han var rakt på sak. Det kom som en lättnad för alla att han blåst uppbrottssignalen och de tycktes inte nog fort få kläderna på sig. Maria ringde efter taxibilar och de kom inom fem minuter, stationen låg i närheten. De tog i hand och sa adjö och i deras blickar låg medlidande med henne som hade en sådan dotter.

Hon stängde sakta dörren om sig efter att ha vinkat efter den sista bilen. Vilken kväll! Vilket misslyckande! Och allt var Lottas fel, det gick inte att ursäkta henne.

Tala med henne, hade Lennart sagt. Det skulle hon göra. Men inte om det som han trott. Det var inte något som

hade med folkvett att göra. Det var något annat.

Något helt annat.

Hon log svagt när hon tänkte på något. På det andra. På det som Lotta skulle få veta. Nu var det hennes tur att förstöra stämningen. Lottas inkrökta stämning.

Maria gick till Lottas dörr med bestämda steg, bultade med knytnävarna mot den för att överrösta musiken och skrek:

— Öppna Lotta. Jag har något viktigt att tala med dig om!

Musiken dunkade mot hennes trumhinnor, men den skulle vara på det högsta. Nu skulle de få höra. Det hon bestämde. De kunde ju sitta där och försöka prata. Hon skulle hindra dem.

Hon visste precis vad de ville prata om. Henne förstås. Hur gräslig hon var. Idioterna! De fattade ingenting. Det fanns ingen som fattade hur hon hade det. I hela detta vidriga liv fanns inte en enda människa som kunde begripa hennes situation.

Lotta kastade sig ner på sängen, vältrade över på rygg och stirrade i taket med blanka ögon. Skön musik, den sprängde vallar och det gjorde henne inget att tonerna hamrade mot hörselcentra.

Nej, ingen fattade och minst av alla Maria. Lotta hulkade till. Mamma avskyr mig, tänkte hon. Hon vill helst inte se mig. Hon vill nog att jag flyttar hemifrån. Men den glädjen ska jag inte ge dig. Du ska få dras med mig i all evinnerlighet. Jag ska bo här hemma och jag ska påminna dig om att jag är invalid.

För du har alltid försökt dölja det för andra. Du har inte låtsat om att du har en dotter med handikapp. Mitt satans ben och min satans fot har förstört min barndom och min ungdom, men det har du struntat i. Allt du har gjort för mig är att småle och se tröstande ut och säga att man måste göra det bästa av livssituationen.

Jojo, det är lätt för dig att säga. Du som aldrig har varit sjuk. Du som har en kropp som lyder din minsta vink. Du som kan hoppa och dansa och springa som du vill. Precis som dina vänner. Ni är en kamarilla allihop, ni släpper ingen ofärdig in på livet.

Å, det här var ett fint avsnitt. Hela orkestern med blåsare och slagverk, mäktig musik. Nu fick de väl göra tecken åt varandra därute om de ville varandra något.

Men jag vill förresten inte in i ert liv. Ni passar inte mig. Ni med era usla skämt och era larviga repliker och er fåniga artighet och er löjliga förställning. Ni låtsas ha känslor för varandra, men det har ni inte alls. Ni lurpassar på varandra och jag är övertygad om att ni hatar att vara tillsammans. Fast ni måste, för ni spelar era roller som vänner. Jag begriper. Mycket mer än vad ni någonsin kommer att begripa. Ni tror att jag är avundsjuk på er. Gud, så dumt!

Lotta satte sig långsamt upp, stödde armbågarna mot madrassen och reste sig. Hon måste vända på skivan snart, andra sidan var lika härligt bullrande.

Hon passade på pickupen och så fort sista tonen klingat ut vände hon skivan. Inte en tyst sekund skulle de få därute. Marias idiotiska fest skulle få ett slut som hon avgjorde. Ville de lyssna till hennes musik fick de göra det, annars var det bara att trava hem.

Maria skulle anklaga henne för att hon varit dum. Men hon skulle nog kunna svara för sig. Hon tålde inte vad som helst. De hade hållit på och pikat henne för att hon var invalid hela kvällen. Maria också. Det var hemskt att ha en mamma som gjorde sig rolig på dotterns bekostnad.

Hon började gråta och satte sig på sängkanten. Kroppen var slapp och axlarna hängde i hopplös resignation. Jag är ensam i den här satans världen, tänkte hon. Alldeles ensam.

Lotta såg på sina skor. En vanlig svart och så den andra. Den stora, klumpiga, specialgjorda, tunga. Hon tog av vänsterskon och vänsterstrumpan. Ett normalt ben och en normal fot. Hon höll i foten som om den varit en klenod.

— Fina ben, mumlade hon.

Så här gjorde hon varje kväll. Hennes avklädning, hennes ritual. Av med den stora klumpskon med inbyggda

stöd. Den måste snöras upp eftersom den måste sitta hårt på för att göra sin nytta.

Benet från knät och ner var så tunt att det verkade som om skelettbenet var insvept i lite hud. Ett ben som en vissnad stjälk och det slutade i en förkrympt dockfot. Ett ben och en fot utan känsla, så gott som förlamade.

Lotta stirrade på benet och hon hatade det. Varje morgon brukade hon vakna i en sorts förhoppning om att ett under skulle ha skett under natten, att hon skulle vara normal i båda benen, men en titt under täcket avslöjade för henne att under aldrig sker. Hon började sin dag med att hata det missformade benet och hon slutade dagen med att hata det ännu mer.

Hon tog av resten av kläderna och med stöd av käppen gick hon in i det lilla toaletttrum som hörde till rummet. Hon tvättade sig och såg utan misskund på sin spegelbild. Jag ser ut som en apa, tänkte hon. Maria har fått en apa till dotter. Rätt åt henne. Jag ska vara din apdotter, men jag kan inte dansa för dig.

Så den sista promenaden från toaletten till sängen och den brukade hon göra utan käpp. Sakta sakta gick det och hon måste hoppa på det friska benet den sista metern. Hon trodde obestämt att man kanske skulle kunna träna bort missbildningen, men hon visste också med sig att ingenting skulle hjälpa. Ändå ville hon försöka.

Vad gjorde de därute nu? Söp förstås. Om de inte kunde prata så ägnade de sig säkert åt spriten. Äckligt med deras spritvanor. Drinkar och vin och konjak och likör och gin och allt Maria hade hemma. Men de behövde förstås spriten för att stå ut med varandra.

Lotta kröp ner mellan lakanen. Snart måste hon upp för att sätta på en ny skiva, men till dess skulle hon ligga i sängen. Det var en skön tanke, att ligga i nattkläder medan de andra satt därute och försökte prata med varandra.

Hon skrattade till. Hon skulle inte ta en ny skiva. Hon skulle spela samma. En press på deras nerver. Så skulle hon spela om den och om den så länge de var kvar. Något straff skulle de ha för sin nedrighet.

Njutningsfullt vände hon sig om på sidan. Det friska benet låg mot madrassen och det förkrympta mot låret som en lätt stjälk. Det var en samling ondskefulla människor som Maria bjudit hem, och Maria var lika ondskefull själv. Det var hemskt att ha en mamma som var fylld av ondska, men Lotta skulle vara på sin vakt, precis som hon varit hela tiden.

Hon hade genomskådat sin mor för många år sedan, menade hon. Hon hade sett hur självisk och egoistisk hon var. Bara intresserad av de egna nöjena och den egna glädjen, hur Lotta hade haft det eller vad hon tänkte var uppenbart likgiltigt för henne.

Hur många mardrömmar hade hon drömt där modern varit inblandad? Hon visste det inte, men många många. Benet och foten och skriken och jämmern och hatet och förbannelserna över det förkrympta och så modern i bakgrunden med sitt milda, ondskefulla leende. Leendet, som växte och växte och hotade att sluka henne. Ansiktet som blev större och större och blev en vägg som ville krossa henne.

Lotta kände sig kallsvettig där hon låg i sängen. Hon svalde och vätte de torra läpparna. Hon spärrade upp ögonen för att inte få mardrömssynen mot ögonlocken.

Den där idioten bredvid henne hade berättat sin urfåniga historia om en avvikande person. Hon hade nog sett hans sneglande blickar mot henne. Det var Lotta han menat, fast han förklätt det i annan form. Hon var avvikande, hon hade en dockfot, hon måste ha käpp för att ta sig fram, men hon behövde inte tåla att man gjorde sig rolig på hennes bekostnad.